

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Рекун Г.П., кандидат економічних наук, доцент
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

У статті проведено оцінку та обґрунтовано окремі орієнтири регулювання системи оплати праці на державному рівні. Обґрунтовано три складові підходу, що визначаються роллю заробітної плати як показника спроможності економічної системи, інструмента протидії бідності в умовах соціально-економічного середовища країни, інструмента для накопичення доходів та формування структури і обсягу внутрішнього попиту в економіці, а також чинника довгострокового зростання. Досліджено чинники, що впливають на формування оплати праці, серед яких особливе місце посідають державні механізми регулювання рівня оплати праці, розвиток інновацій, освіта. Визначено, що заробітна плата повинна стимулювати до розвитку як особистості, так і підприємств, бути важелем гармонійному розвитку суспільства, високих темпів економічного зростання. Виявлено необхідність стимулювання збільшення частки заробітної плати в доходах населення, що повинно стати одним з основних принципів функціонування нової державної політики доходів. Запропонована схема розрахунку доларового еквіваленту депозиту спроможного за умов економічної пасивності забезпечити генерування щомісячного доходу що дорівнює, наприклад, обсягу мінімальної заробітної плати. Здійснено аналіз та порівняння структури споживчих витрат та визначено, що вона є орієнтиром регуляторного розвитку кадрового потенціалу національної економіки.

Ключові слова: державне регулювання, оплата праці, доходи, витрати, освіта, інновації, ринок праці.

Постановка проблеми. Рівень заробітної плати залишається одним з ключових показників економіки характеризуючи, нарівні з обсягом ВВП, рівень заможності життя мешканців. Значення цього показника характеризує результат взаємодії двох підсистем: виробничої – визначаючі можливу вартість залучення робочої сили в країні; та соціальної – визначаючі рівень вартості відтворення робочої сили в соціально-економічних умовах, що склалися.

Забезпечення достойної праці та скорочення нерівності в рівні її оплати залишається серед пріоритетів стійкого розвитку ООН [1]. Водночас, відмінності у рівнях доходності різних секторів економіки, поширення інновацій та розвиток глобального конкурентного середовища зумовлюють коливання рівня оплати праці та зумовлюють поглиблення дисбалансів у рівні оплати праці у потужних розвинених країнах та країнах що розвиваються.

У сучасних умовах в Україні спостерігається істотне розбалансування класичних регуляторних функцій, які має виконувати оплата праці, переважним чином зумовлене істотним зниженням вартісних показників робочої сили, значною тінізацією оплати праці, невиконанням заробітною платою функцій забезпечення відтворення робочої сили через неузгодженість інтересів та розбалансованість політики формування оплати праці.

У таких умовах проблема визначення чинників та механізмів регулювання рівня оплати праці, створення умов для функціонування ефективного ринку робочої сили в умовах викликів глобального середовища стає питанням безпеки національної економіки. Глобальне протиріччя між абсолютизацією людини, як найбільшої цінності та відмінностей у рівнях оплати праці людини в умовах конкретної економічної системи потребує розв'язання.

Отримання у 2015 році премії пам'яті А. Нобеля Енгусом Дітоном підтверджує актуальність дослідження процесів споживання, бідності, добробуту, взаємозв'язку між обсягами доходів і споживання в економіці [2]. Короткий висновок з його робіт, актуальний для сучасних реалій України може звучати так: використання фінансової допомоги, яка направляється від країн, що швидко зростають, країнам, які відстають, за рідким виключенням є недоцільним, оскільки такі заходи консервують відставання і недоліки в системі адміністрування економічних відносин в країні. Е. Дітон вказує, що проблеми істотного поширення бідності зумовлені не нестачею ресурсів, але поганим керуванням. Це у повній мірі стосується ринку праці: високий рівень залученості вітчизняних робітників до зовнішніх місць отримання заробітної плати що відбувається у різних формах: робота за межами території України (заробітчанство), робота за допомогою інформаційних технологій (ІТ аутсорсинг), робота поза «правовими кордонами» – у тіньовій економіці є викликом та несе істотну загрозу економічному механізму відтворення робочої сили та посилює загрози перетворення України на державу без робітників.

Широке коло українських науковців приділяють увагу різним аспектам регулювання та диференціації доходів населення і рівня оплати праці. Заслужують уваги праці А.М. Колота, Г.Т. Кулікова, Е.М. Лібанової, О.Ф. Новікової, О.М. Поплавської, В.П. Третяк, Н.М. Холода та інших.

Водночас, визначення та оцінка чинників диференціації рівня оплати праці залишається актуальною проблемою, що потребує наукового обґрунтування та врахування сучасних чинників та умов.

Метою пропонованої статті є оцінка та обґрунтування окремих орієнтирів регулювання системи оплати праці на рівні національної економіки.

Основні результати дослідження. Заробітна плата наразі є чинником, що відображає реальний стан економіки країни через три структурні співвідношення:

- середнє значення заробітної плати у порівнянні з іншими країнами, як показник спроможності економічної системи компенсувати вартість витрат праці та залишатися конкурентоспроможною на глобальному ринку;

- рівень покриття середньою зарплатою прожиткового мінімуму та межі бідності, як показник ролі інструмента зарплати в забезпеченні виживання в умовах соціально-економічного середовища конкретної країни;

- пропорцій використання інструмента заробітної плати для накопичення доходів та формування структури і обсягу внутрішнього попиту в економіці, як чинника довгострокового зростання.

На користь першого структурного співвідношення домінуючою є думка, що мають розвиватися наукоємні галузі і країна не повинна бути лише сировинним придатком, має створюватися конкурентоспроможна якісна продукція, тобто, мають відбуватися структурні зрушення в економіці. В Україні використовується лише 5-10 % [3] технологічних нововведень в економіці, тоді як розвинені країни до 85-90 % приросту ВВП забезпечують завдяки виробництву й експорту високотехнологічної продукції, а питома вага інноваційно активних підприємств становить 60-70 % [4]. Внутрішній ринок нашої країни не орієнтований на споживання інноваційних розробок і становить лише 0,1 % у світовому обсязі торгівлі високотехнологічною, наукоємною продукцією, але саме використання інновацій є запорукою для економічного зростання, підвищення продуктивності праці та гідної її оплати.

На думку експертів, інноваційний продукт українських дослідників та сприятливі вихідні умови для зростання інноваційної результативності, які, відповідно до Індексу інноваційної ефективності, має Україна, посідаючи 15 місце серед 141 країни [5], сформулюють потужний продуктивний вплив на економіку країни і дадуть змогу щорічно збільшувати обсяг ВВП на 4-7 % [6, с. 225].

З іншого боку результативність економіки за показником рівня заробітної плати залишається однією з найнижчих у світі. Виходячи із рівня офіційної мінімальної зарплати оплата одна година праці українця коштує приблизно 18, 18 гривень, або 0,7 американського доллара. За цим показником Україна знаходиться на останніх позиціях у світі.

Наступним орієнтиром є структура доходів населення. Вона зазнала значних змін. У 1985 та 1990 роках переважну частку у загальному обсязі доходів населення займала оплата праці (72,6% та 70,9% відповідно), що підтверджувало вагомість трудової діяльності як основного чинника формування матеріального становища населення. За останні 30 років у структурі доходів населення поступово підвищувалася питома вага пенсійних виплат та інших соціальних трансфертів – допомог, пільг, субсидій і компенсаційних виплат у системі забезпечення соціального захисту найбільш вразливих верств населення (Рис. 1) [7].

Наразі заробітна плата в структурі загальних доходів домогосподарств займає менше 50%, що посилює кризову ситуацію в економіці, за рахунок збільшення частки населення, яка існує тільки з рахунок соціальних виплат, які обумовлюють високі бюджетні витрати, а отже і бюджетний дефіцит.

У розвинених країнах заробітна плата, як правило, становить близько 70-80% від загального обсягу доходів домашніх господарств (у яких є хоча б одна особа працездатного віку) до врахування податків і подальшого перерозподілу. Для сімей із середнього класу в цих країнах частка заробітної плати в загальному доході часто вище 80%, а для сімей з низькими доходами більш важливу роль відіграють соціальні трансферти. У країнах з економікою, що розвивається, внесок заробітної плати в дохід сім'ї менше, у межах від 50-60% в Аргентині чи Бразилії до приблизно 40% в Перу і 30% у В'єтнамі; у них велика роль доходів від самостійної зайнятості. Проте, в країнах, що досягли зростання доходів і скорочення в їх нерівності, цей результат швидше пояснюється збільшенням робочих місць для сімей з низьким рівнем доходу і більш справедливим розподілом заробітної плати [1].

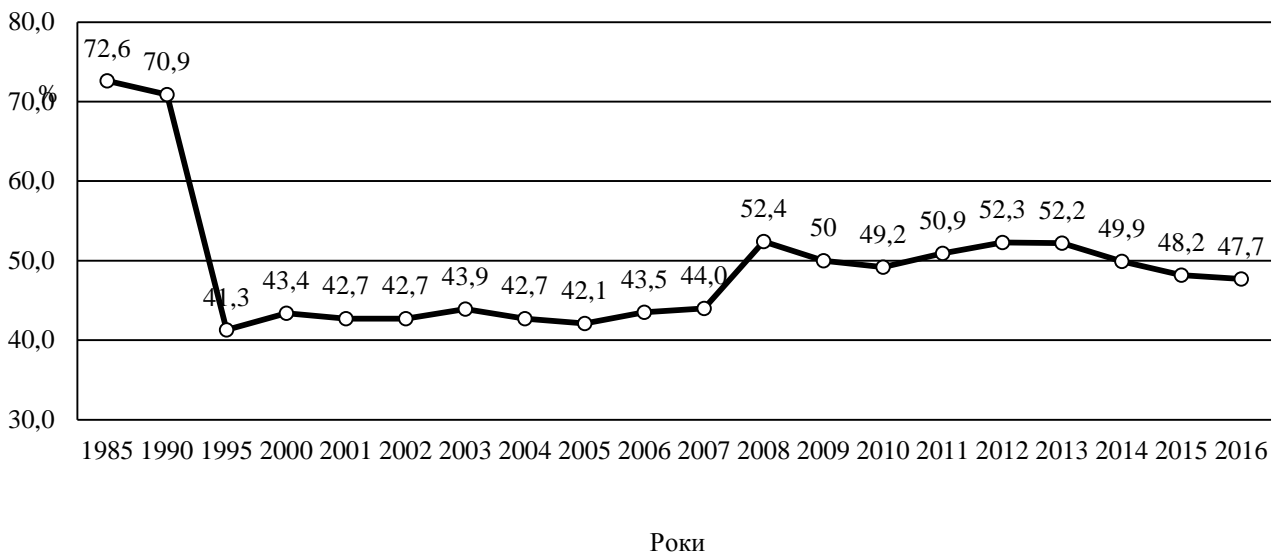

Рисунок 1 – Питома вага заробітної плати у загальних доходах домогосподарств, (розраховано автором за даними [8])

Однією з основних складових та фундаментальних принципів функціонування нової державної політики доходів має стати стандартизація доходів, за якої розмір мінімальної заробітної плати перевищує розміри всіх соціальних трансфертів, за винятком тих, що спрямовані особам з інвалідністю. Мінімальна заробітна плата повинна залишатися соціальною гарантією оплати некваліфікованої праці, в той час як зростання рівня оплати кваліфікованої праці має бути однією з головних цілей державної політики регулювання оплати праці.

Наступним регуляторним орієнтиром є зменшення бідності та розшарування населення за доходами. Бідність стала не тільки хронічним явищем, визначаючи спосіб життя більшої частини населення країни як «виживання», але й фактором поділу суспільства на дуже заможних і дуже бідних, при катастрофічному зменшенні середнього прошарку суспільства.

Н. М. Холод зазначає, що співвідношення доходів багатих українців до найбідніших складає 30:1, а в країнах ЄС це 5,7:1 [9]. За даними Центру Розумкова різниця в доходах 10% найбагатших і 10% найбідніших українців з врахуванням тіньових доходів досягає 40 разів [10, с. 11].

За оцінками Е.М. Лібанової різниця в оплаті праці 1% найбільш забезпечених і 50% найменш забезпечених працівників в Україні є надвисокою: якщо в скандинавських країнах середні заробітки 1% найбільш високооплачуваних працівників перевищують середню заробітну плату 50% найменш оплачуваних у 7,1 разу, в європейських країнах – в 11,7, у США – в 24, то в Україні – аж у 43,3 разу. І йдеться ж лише про офіційно виплачену заробітну плату, з якої цілком офіційно сплачено податки. Є багато підстав вважати, що врахування незареєстрованих доходів підвищить показники не так бідніших, як найбільш заможних верств українського суспільства – це, до речі, цілком відповідає світовій практиці [11].

Водночас, за останні 15 років відбулося скорочення галузевих розривів у обсягах оплати праці. Як видно з рисунку 2, відмінність середньої зарплати за галузями зменшилася із 6,3 разів у 2002 році до 2,5 разів у 2017. Така динаміка зумовлена впливом низки кризових чинників, і хоча на перший погляд ця тенденція може здаватися позитивною, в частині скорочення розшарування суспільства, загальний тренд на погіршення економічного стану та тінізацію економіки є домінуючим.

Нерівність в доходах призводить до розшарування суспільства на багатих та бідних, зниження якості життя, але з іншого боку повна рівність не стимулює до набуття конкурентної професії, призводить до зменшення конкуренції та темпів розвитку економіки.

Як зазначає Лібанова Е.М. у високій нерівності за заробітками не було нічого поганого, якби високі доходи асоціювалися з талантом, доброю освітою, зрештою, з удачею, що в повній мірі не підтверджується дослідженнями проведеними в Україні, де основними чинниками високих заробітків є заможність батьків, уміння йти в обхід закону і т.д. [11].

Наступним орієнтиром регулювання рівня оплати праці є забезпечення умов розвитку економіки. Заробітна плата не повинна бути чинником «виживання», вона повинна стимулювати до розвитку

як особистості, так і підприємств, бути важелем гармонійному розвитку суспільства, високих темпів економічного зростання.

Рисунок 2 – Співвідношення середньомісячної та мінімальної заробітних плат за видами економічної діяльності на початок року (розраховано автором за даними [8])

Вона повинна стимулювати працездатне населення до максимально активної поведінки на ринку праці та в економіці загалом.

На думку генерального директора Міжнародного бюро праці Гая Райдера для того, щоб відбувалося зростання реальної заробітної плати необхідно збільшити споживання, що в свою чергу

потребує стійких заходів в сфері оплати праці та соціально захисту. В 2015 році темпи зростання реальної заробітної плати у світі склали менше 1% (не враховуючи Китай). Найбільші темпи скорочення реальної заробітної плати спостерігалися в країнах Східної Європи (-5,2%), в Україні (-20,2%) [1]. Вітчизняні вчені наголошують на реформуванні заробітної плати в частині постійного забезпечення підвищення ціни робочої сили і наближення до її вартості, а також заробітна плата повинна сприяти створенню мотиваційного механізму, який має спиратися на поєднанні економічних стимулів та соціальних гарантій [12].

Ще одним чинником потенційного зростання доходів населення є освіта. Так, серед осіб з повною вищою освітою частка бідних становить 13%, осіб із середніми доходами – 32, а заможних – 12%, то серед тих, хто має лише повну загальну середню освіту (тобто не має системної професійної підготовки), бідних – 29%, осіб із середніми доходами – 19, а заможних – 4%. Наявність у родині бодай однієї особи з вищою освітою знижує ризик бідності на 38%, двох осіб – на 54 [11]. В.П. Третяк вказує на те, що більш високий освітній рівень є основою для підвищення загальної і виробничої культури, готовності для оволодіння новою технікою, до змін праці, а отже, і підвищення рівня доходів населення [13]. Не зважаючи на значну критику щодо якості освіти в Україні та відповідності її структури потребам національної економіки слід констатувати, що інститут вищої освіти залишається інструментом захисту від бідності та забезпечення більш високого рівня оплати праці.

У таблиці 1 наведено соціально-економічний зріз, що загалом характеризує умови розвитку окремих економік світу та орієнтації населення до підприємництва та економічної активності взагалі. Такий показник підприємницької температури в Україні та різних країнах. Як відомо, в країнах Європи зараз встановлюються нульові або навіть від'ємні облікові ставки нацбанків. В якості вимірювача, спробуємо оцінити обсяг капіталу, який, за умов економічної пасивності (розміщення коштів на банківський депозит) забезпечить генерування щомісячного доходу що дорівнює, наприклад, обсягу мінімальної заробітної плати (можна обрати будь-яке зручне значення). Так, для українця потрібно розмістити в банк національний еквівалент суми у 12,02 тис.долл., щоб отримувати щомісячно еквівалент мінімальної зарплати. Звичайно, подібний розрахунок передбачає розміщення доларового еквіваленту в національних валютах під відсоткову ставку Центрального банку та не враховує податків з пасивного доходу. Але, схема показує наскільки Україна відстає від інших країн за рівнем порогу включення до роботи за мінімальну заробітну плату, наприклад, щоб не працювати американцю, та отримувати мінімальну зарплату потрібно мати «депозит» у розмірі більше 1,2 млн.долл.

Таблиця 1 – Принципова схема розрахунку доларового еквіваленту депозиту спроможного забезпечувати дохід у розмірі суми мінімальної заробітної плати (розраховано автором за даними [14, 15])

Країна	Мінімальна заробітна плата, USD	Відсоткова ставка центрального банку, %	Розрахункова сума, тис. USD еквіваленту депозиту
Україна	125,21	12,5	12,02
Російська Федерація	132,63	8,5	18,72
Республіка Білорусь	134,49	12	13,45
Китай	241	4,35	66,48
Німеччина	1778,8	0	0
Литва	451,25	0	0
Польща	586,5	1,5	469,20
Туреччина	514,99	8	77,25
США	1256,7	1,25	1206,43

Ще один орієнтир це структура витрачання коштів. На рисунку 3 подано порівняння структури споживчих витрат України та ЄС за даними 2015 року.

Як видно з рисунку 3, найбільша частина витрат українців припадає на купівлю продуктів харчування, цей показник більше ніж на 40 відсоткових пунктів вище ніж для країн ЄС. За рахунок цього українці істотно відстають за «розвитковими» статтями витрат, які з одного забезпечують розвиток людини, а з іншого формують платоспроможний попит для бізнесів що забезпечують сталість

економічного зростання економіки. Варто зазначити, що у найбільших країнах ЄС – Німеччині та Франції – частка загальних витрат на продукти харчування не перевищує 15%, тоді як в цілому в країнах ЄС цей показник в середньому складає 20%. У Великобританії за даними 2015 року на їжу йде 8,3% доходів сім'ї, в Німеччині – 10,5%, у США всього 7%. Тому, одним із ключових орієнтирів державного регулювання оплати праці є забезпечення умов для зміни структури витрат на користь «розвиткових».

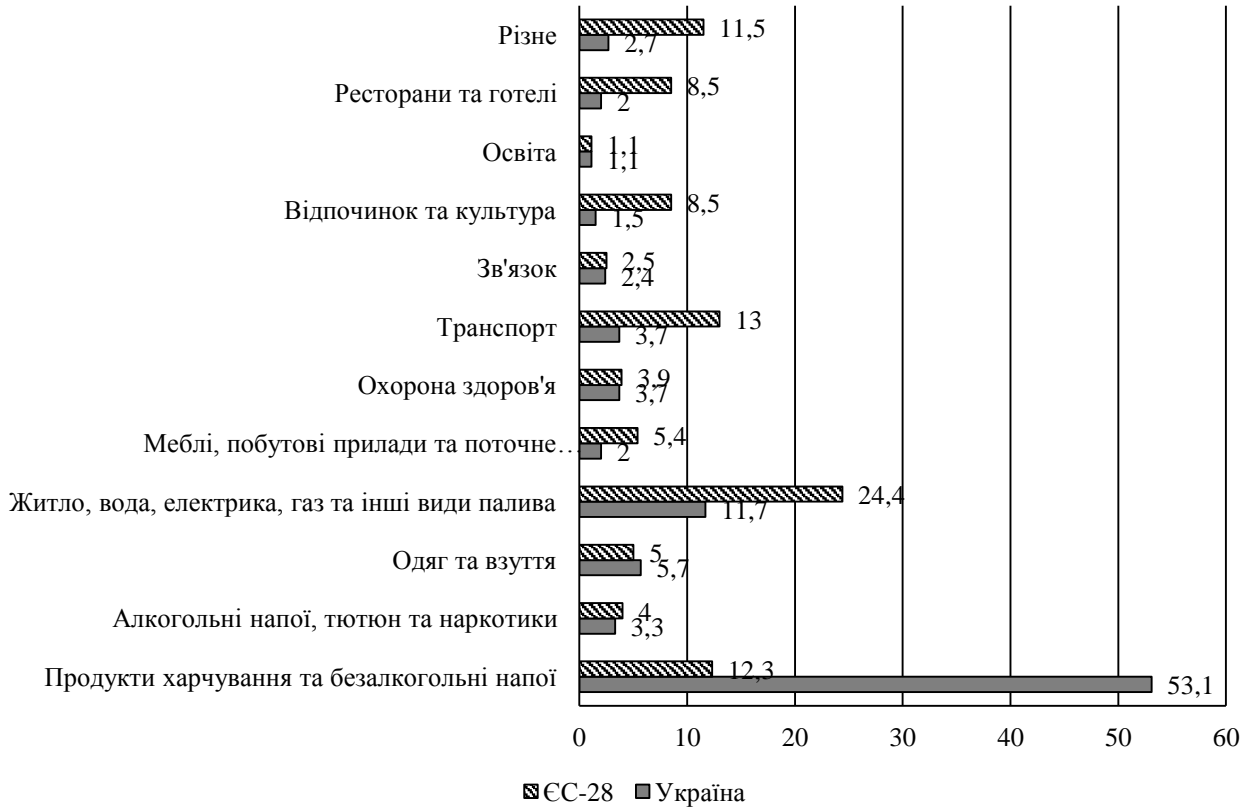

Рисунок 3 – Порівняння структури споживчих витрат України та ЄС-28, % (розраховано автором за даними [8, 16])

Висновки. Проведений аналіз підтверджує невизначеність широкого кола проблем дослідження чинників формування заробітної плати та активізації державної політики в частині її регулювання. Технологічний розвиток зумовлює трансформації змісту заробітної плати: зменшення її ролі як чинника компенсації фізичних зусиль, та посилення – як чинника компенсації інтелектуально-емоційних зусиль.

Проблема виконання державою регулювання розмірів заробітної плати в сучасних умовах поглиблюється розширенням форм та технологій зайнятості за межами державного контролю, що визначає проблемність формування ефективної регуляторної моделі. Все більша частина населення залучається до неконтрольованих державою секторів: тіньового сектору, роботи за кордоном, дистанційної роботи за допомогою інформаційних систем, що потребує врахування у загальній моделі державного регулювання системи оплати праці.

Один з найнижчих у світі показників рівня оплати праці в Україні, може розглядатися як чинник підвищення привабливості для іноземних інвесторів, однак високий рівень ризиків нівелює цю перевагу національної економіки. Водночас, порівняно невисока питома вага заробітної плати у доходах населення є індикатором невідповідності потенціалу та рівня використання робочої сили в економіці.

Крім того, зменшення секторальної диференціації за рівнем середньої зарплати, що відбулося за останні 15 років є свідченням падіння загальної конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку, однак позитивним є чинник перевищення середніх заробітних плат за секторами економіки вище рівня мінімальної заробітної плати. Можна стверджувати, що механізм оплати праці стабілізований.

Оцінка грошового депозиту, що забезпечуватиме грошовий потік еквівалентний мінімальній зарплаті в Україні засвідчила ключову внутрішню проблему регулювання ринку заробітної плати: порівняно низька привабливість економіки для зайнятого населення. Так, щоб отримувати мінімальну зарплату в Україні потрібен депозит у розмірі 12 тис. доларів, аналогічна сума для США дорівнює 1,2 млн. долл. Відповідно, загальна мотивація до праці в країні є наднизькою.

Структура споживчих витрат та, зокрема, питома вага витрат на продукти харчування є показником технологічної неспроможності економіки відтворювати якісну робочу силу. Економіка не в змозі фінансувати інтелектуальний розвиток кадрового потенціалу, оскільки переважають витрати на харчування при нестачі витрат на соціокультурний розвиток. Зміна такої структури є чи не найголовнішим орієнтиром регуляторного розвитку кадрового потенціалу національної економіки.

Література

1. Global Wage Report 2016/17: Wage inequality in the workplace – Geneva: ILO, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_537846.pdf.
2. Нобелівська історія-2015: дослідник добробуту Енгус Дітон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1403699-nobelivska-istoriya-2015-doslidnik-dobrobutuengus-diton>.
3. Бурлака В. Пріоритети інноваційного розвитку в українській економіці / В. Бурлака // Журнал ТПП України. – 2010. – № 12 (199) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2010/dv1012131.ua.html>.
4. Бутнік-Сіверський О. Б. Проблеми стимулювання науково-дослідної та інноваційної діяльності / О. Б. Бутнік-Сіверський // Наука та наукознавство. – 2011. – № 1. – С. 19–25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/dspace/bitstream/handle/123456789/30737/02-Butnik-Siverskiy.pdf?sequence=1>.
5. The Global Innovation Index 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015-v5.pdf>.
6. Мусіна Л.А. Підходи, індикатори та методи оцінювання впливу науково-технічної діяльності на економічний розвиток : монографія / Л.А. Мусіна, Т.К. Кваша. – К. : УкрІНТЕІ, 2009. – 252 с.
7. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 356 с.
8. Офіційний web-сайт Держкомстату України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Холод Н. М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: монографія / Н. М. Холод. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 442 с.
10. Україна: час вибору [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/upload/Brochure_EU_CU_7_2013.pdf.
11. Лібанова Е. Україна: глибина нерівності / Е. Лібанова // Дзеркало тижня. Україна. – № 35. – 1 жовтня 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/internal/ukrayina-glibina-nerivnosti>.
12. Дослідження проблем оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та країни ЄС): монографія / А.М. Колот, Г.Т. Куліков, О.М. Поплавська [та ін.]; за заг. ред. А.М. Колота, Г.Т. Кулікова. – К. : КНЕУ, 2008. – 274 с.
13. Третяк В.П. Управління розвитком соціальної інфраструктури України в умовах глобалізації : [монографія] / В.П. Третяк. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 317 с.
14. І знову про гроші: мінімальні заробітні плати в Україні та світі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.quandl.com>.
15. Trading economics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tradingeconomics.com>.
16. Eurostat. Household consumption by purpose. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Household_consumption_by_purpose.

References

1. Global Wage Report 2016/17: Wage inequality in the workplace (2016). Geneva: ILO. Retrieved from : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_537846.pdf (in Eng.).
2. Nobelivs'ka istoriya-2015: doslidnyk dobrobutu Enhus Diton [Nobel history 2015: researcher Angus Deaton welfare]. (n.d.). forbes.net.ua Retrieved from: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1403699-nobelivska-istoriya-2015-doslidnik-dobrobutu-engus-diton> (in Ukr).
3. Burlaka, V. (2010). Priorytety innovatsiinoho rozvytku v ukrainskii ekonomitsi [Priorities of innovation development in the Ukrainian economy]. Magazine of the Ukrainian Chamber of Commerce no 12 (199). Retrieved from: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/2010/dv1012131.ua.html> (in Ukr).

4. Butnik-Siverskyi, O. B. (2011). Problemy stymuliuvannya naukovo-doslidnoi ta innovatsiinoi diialnosti [Problems of stimulation of research and innovation activity]. *Science and science of science*, no. 1, pp. 19-25. Retrieved from: <http://dspace.nbu.gov.ua/dspace/bitstream/handle/123456789/30737/02-Butnik-Siverskiy.pdf?sequence=1> (in Ukr).
5. The Global Innovation Index 2015. Retrieved from <https://globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015-v5.pdf> (in Eng.).
6. Musina, L.A., Kvasha, T.K. (2009). Pidkhody, indykatory ta metody otsiniuvannya vplyvu naukovotekhnichnoi diial'nosti na ekonomichnyj rozvytok [Approaches, indicators and methods of assessing the impact of scientific and technological activities in economic development]. Kiev: UkrINTEI (in Ukr).
7. Libanova, E.M. (Ed). (2015). Liudskyi rozvytok v Ukraini. Modernizatsiia sotsialnoi polityky: rehionalnyi aspekt [Human Development in Ukraine. Modernization of social policy: regional aspect]. K.: In-demohrafiyi ta sotsial'nykh doslidzhen' im. M.V. Ptukhy NAN Ukrayiny (in Ukr).
8. Ofitsiynyi web-sait Derzhkomstatu Ukrainy [Official website of the State Statistics Committee of Ukraine]. Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Kholod, N. M. (2009). Rozpodil dokhodiv ta bidnist' u perekhidnykh ekonomikakh : monohra ya [Distribution of revenues and poverty in transitive economies]. L'viv : «Vydavnychy tsestr LNU im. Ivana Franka» (in Ukr).
10. The official site of Ukrainian center of economic and political research named after O. Razumkov (2013), "Ukraine: time for a choice", available at: http://www.razumkov.org.ua/upload/Brochure_EU_CU_7_2013.pdf (in Ukr).
11. Libanova, E. (2016). Ukraina: hlybyna nerivnosti [Ukraine: depth of inequality] *Dzerkalo tyzhnia – Mirror Weekly*, 35. Retrieved from: <http://gazeta.dt.ua/internal/ukrayina-glibina-nerivnosti> (in Ukr).
12. Kolot, A.M., Kulikov, N.T. (2008). Doslidzhennia problem oplaty pratsi: porivnialnyi analiz (Ukraina ta krainy Yes) [Labor payback research: comparative analysis (Ukraine and EU countries)]. K. : KNEU (in Ukr).
13. Tretiak, V.P. (2014). Upravlinnia rozvytkom sotsialnoi infrastruktury Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Management of development of social infrastructure of Ukraine in the conditions of globalization]. Kh. : KhNU imeni V.N. Karazina (in Ukr).
14. I znovu pro hroshi: minimalni zarobitni platy v Ukraini ta sviti [And complains about money: minimum employees in Ukraine and the world]. Retrieved from: <https://www.quandl.com> (in Ukr).
15. Trading economics. Retrieved from: <http://www.tradingeconomics.com> (in Eng.).
16. Eurostat. Household consumption by purpose. Retrieved from:http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Household_consumption_by_purpose (in Eng.).

Стаття надійшла до редакції 10.05.2017.